

MIASTA MARZEŃ

Singapur

BIBLIOTEKA GAZETY WYBORCZEJ

MIASTA MARZEŃ

Singapur

kulturalnysklep.pl

P O L E C A

Zamów na www.kulturalnysklep.pl
pod numerem 801 130 000*

*opłata zgodnie z taryfą operatora

MIASTA MARZEŃ

Singapur

Muzeum ArtScience.

„Miasta Marzeń” to nowa 21-tomowa seria przewodników, poświęconych miastom znanym z historii i literatury. Opowiada ich dzieje, prezentuje zgromadzone w nich zabytki i dzieła sztuki, kreśli sylwetki wielkich i sławnych mieszkańców. I – przede wszystkim – wskazuje trasy, które ułatwiają dogłębne ich poznanie. Z tymi przewodnikami marzenia się spełniają.

Przewodniki z serii „Miasta Marzeń” mają powtarzalny układ, dzięki czemu posługiwanie się nimi jest proste i intuicyjne. W szczególny sposób zostały zaakcentowane w nich informacje bliskie polskiemu odbiorcy.

Część I, **Historia** – ukazuje dzieje miasta od najdawniejszych czasów aż po dzień dzisiejszy.

Część II, **Wademekum** – prezentuje osobliwości miasta, lokalne specjały, tradycje i jego niezwykłych mieszkańców.

Część III, **Zwiedzanie** – proponuje trasy, którymi najlepiej udać się na podbój miasta. Autorzy zatroszczyli się o to, by turystom nie umknął żaden szczegół wart poznania, a miejskie szlaki turystyczne wytyczyli tak, by podczas aktywnego zwiedzania mogli pozwolić sobie na chwilę wytchnienia od zgiełku miasta.

Rady dla podróżnych – w tej części znalazły się praktyczne rady, jak poruszać się po mieście, jakiej skosztować kuchni i gdzie najwygodniej się zatrzymać. Cennym uzupełnieniem są liczne wskazówki, które nawet w obcym kulturowo miejscu pozwolą poczuć się bezpiecznie.

Opisy najbardziej interesujących obiektów w części **Zwiedzanie** zostały opatrzone odsyłaczami do kolorowych planów i map, a ikonka w górnym rogu strony informuje, gdzie szukać mapy.

Autor

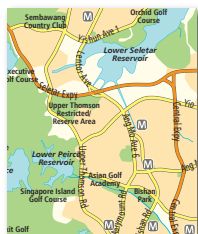
Autorką przewodnika jest Eliza Waluś, absolwentka filologii polskiej i ukraińskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez kilka lat pracowała jako nauczycielka języka polskiego w placówkach oświatowych w Jekaterynburgu (Rosja), Ługańsku (Ukraina) oraz Erywaniu (Armenia), a także w Cambridge w Wielkiej Brytanii.

Kilkuletni pobyt za granicą i wyjątkowe pod względem kulturowym miejsca, które odwiedziła, pogłębiły jej pasję podróżniczą i zainteresowania szeroko pojętą kulturą, w tym historią sztuki. Przewodnik po Singapurze jest owocem podróży na Półwysep Malajski i fascynacji jego niecodziennym obliczem.

Singapur to jej kolejna publikacja. Jest współautorką *Wilna* oraz *Częstochowy*, które ukazały się w latach 2010 i 2011 w serii „Miejsca Święte”.

Wyspa Sentosa.

Singapur

► Plany

Singapur
przednia wyklejka

**Dzielnica
Kolonialna,
Chinatown
i Orchard Road**
112–113

Północny Singapur
179

Wschodni Singapur
190

Zachodni Singapur
198–199

Sentosa
207

**Przewodnik
po polu bitwy**
212–213

**Komunikacja
w Singapurze**
tylna wyklejka

► Wprowadzenie

Na granicy Wschodu i Zachodu 14

► Historia

Kalendarium 22

Początki Singapuru 26

Brytyjska kolonia 34

I wojna światowa i okres międzywojenny 44

II wojna światowa 50

Powojenne przemiany 58

► Wademekum

Tygiel kulturowy 66

Miasto wielu religii 72

Religie Archipelagu Malajskiego 80

Festiwale 84

Uczta dla ciała 92

Joseph Conrad i Singapur 98

► **Zwiedzanie**

Wprowadzenie	110
Dzielnica Kolonialna	114
Chinatown i centrum biznesu	132
Bras Basah, Małe Indie i dzielnica arabska	148
Orchard Road	170
Północny Singapur	176
Wschodni Singapur	188
Zachodni Singapur	196
Sentosa i wyspy południowe	204
Przewodnik po polu bitwy	214

► **Okiem znawcy**

Przewodnik po singapurskiej kuchni	96
Sport w Mieście Lwa	166

► **Rady dla podróżnych**

Na granicy Wschodu i Zachodu

*Swoisty tygiel kulturowy, jakim jest Singapur,
nadaje temu miastu-państwu
niepowtarzalny charakter i urok.*

Byc może dzięki swojemu położeniu, być może ze względu na swą dość niezwykłą historię, a może z powodu niebywalego kołażu etniczno-kulturowego Singapur wydaje się być ewenementem na skalę światową.

Miasto Lwa, bowiem tak z sanskrytu przetłumaczyć można toponim *Singhapura*, jest malowniczo położone na wyspie stanowiącej przedłużenie Półwyspu Malajskiego, a oddzielonej od niego cieśniną Johor. Założony pośród dawnych bagien i namorzynów, w miejscu zdającym się być idealnym dla potrzeb silnej placówki handlowej, Singapur sprawia wrażenie ośrodka nieco dystansującego się od reszty kontynentu azjatyckiego zarówno pod względem geograficznym, jak i kulturowym i ekonomicznym. Istotnym powodem sprawiającym takie wrażenie jest wielobarwna mieszanka etniczna, w której skład wchodzi między innymi Chińczycy (w przeważającej większości), Malajowie, Hindusi oraz przedstawiciele różnych nacji europejskich, głównie Anglicy. Cały ten konglomerat kultur i narodowości powoduje, że tak naprawdę trudno mówić o jednym i spójnym wizerunku mieszkańców metropolii. Choć może się wydawać, że obecne władze tego państwa nie ustają w wysiłkach, by stworzyć wrażenie istnienia jednolitej tożsamości obywateli Singapuru, to jednak największą jego zaletą pozostaje właśnie różnorodność.

Zadziwiający jest też fakt, że pomimo różnorodności etniczno-kulturowej, ta 5-milionowa metropolia wydaje się być miejscem, w którym nie dochodzi do żadnych poważniejszych konfliktów między poszczególnymi grupami. Obok siebie żyją bowiem buddyści, taoiści, konfucjaniści, chrześcijanie, muzułmanie i hinduiści, wzajemnie respektujący święta i świątynie swoich sąsiadów. Tutaj każdy, czy to Chińczyk, Malaj czy Europejczyk pilnuje własnego interesu, starając się przy tym nie przeszkadzać innym i w miarę możliwości z innymi współpracować. Patrząc z tej perspektywy na Singapur i jego mieszkańców, można dojść do wniosku, że nie jest to jedno z azjatyckich

Na poprzednich stronach: uroczyste obchody Dnia Niepodległości w Singapurze (2011 r.); meczet Abdul Gaffoor; panorama miasta widziana z hotelu Marina Bay Sands.

Po prawej: podczas festiwalu w singapurskiej dzielnicy Little India.

państw, ale raczej pewien bardzo ciekawy i co najważniejsze, udany projekt multikulturowego miasta, które pozostaje nieco na uboczu Azji właściwej, targanej licznymi konfliktami i w dużej części borykającej się z ogromną biedą, i jednocześnie czerpie pełnymi garściami z jej tradycji. Co najistotniejsze, jest to projekt, który w bardzo krótkim czasie doprowadził Singapur do statusu jednego z najnowocześniejszych, najbezpieczniejszych i najbogatszych zakątków świata. Pewne jest również to, iż projekt ów nie został jeszcze zrealizowany do końca.

Jakie więc jest Miasto Lwa? Czy dominują w nim wartości azjatyckie, czy też bardziej przypomina miasta Europy? Na to pytanie nie da się jednoznacznie odpowiedzieć. Singapur jest bowiem miejscem jedynym w swoim rodzaju, gdzie można oglądać wyścigi najnowocześniejszych bolidów Formuły 1, zającąc się tradycyjnymi potrawami dowolnej kuchni azjatyckiej, a później udać się na chińskie święto smoczych łodzi i popijając wyśmienitą herbatę z mlekiem i kostkami lodu (sic!), podziwiać zręczność wioślarzy i pomysłowość dekoracji łodzi.

Azjatycki tygrys

Dzięki stabilizacji politycznej, ogromnemu napływowi kapitałów zagranicznych, wdrażaniu nowoczesnych technologii, a przede wszystkim dzięki mądrym planowaniu, Singapur bardzo szybko zaczął odgrywać istotną rolę wśród gospodarek azjatyckich i światowych. Obecnie znajduje się na liście najważniejszych węzłów globalnej komunikacji, ma jeden z największych portów przeładunkowych na świecie (o palmę pierwszeństwa bój toczy z Szanghajem) oraz największe lotnisko w Azji Południowo-Wschodniej. Wewnętrzna infrastruktura również nie budzi żadnych zastrzeżeń: zadbana i punktualna komunikacja miejska oraz sieć dróg rozplanowanych tak, by zminimalizować ilość i długość korków, stanowi tam standard.

Najlepiej rozwiniętą w Singapurze gałęzią przemysłu jest elektronika i tworzenie nowoczesnych technologii. Nic dziwnego, skoro w centrum miasta aż roi się od studentów oraz uczniów wszelkiego rodzaju szkół i uniwersytetów technologicznych (również plasujących się w czołówce światowych uczelni), a na ulicy ciężko spotkać kogoś pozbawionego choćby jednego z najnowszych gadżetów elektronicznych. Oprócz tego Singapur wiezie prym wśród ośrodków przemysłu rafineryjnego, korzystając głównie z ropy azjatyckiej, sprowadzanej z Arabii Saudyjskiej, Iranu i Malezji.

Ponadto niezwykle istotną gałęzią gospodarki Singapuru jest turystyka, co również widać na każdym kroku, ponieważ turyści traktowani są tu po królewsku. Można nawet odnieść wrażenie, że część państwa została specjalnie dla nich przygotowana. Zabytki są doskonale oznakowane, przy najmniejszym posądku bóstwa lub postaci legendarnej widnieje tablica z obszerną informacją, a muzea są ciekawe (choć wydaje się to nieprawdopodobne) i barwne, przemysłowe w ten

sposób, by zwiedzających nie zmęczyć nadmiarem informacji. Wydaje się, że Singapurczycy z każdego bibelotu są w stanie zrobić ważną atrakcję na szlaku turystycznym. Dzięki temu, że prawie wszyscy mieszkańcy są anglojęzyczni (choć zdarzają się osoby, które nie tyle nie mówią po angielsku, co raczej nie chcą rozmawiać w tym języku), łatwo można się porozumieć w dowolnej kwestii, a znakomita większość przechodniów z chęcią udziela wskazówek.

Położenie i klimat

Główna część państwa Singapur leży na wyspie o tej samej nazwie, otoczonej archipelagiem mniejszych wysepek z rafami koralowymi. Na północy oddziela ją od Półwyspu Malajskiego cieśnina Johor, zaś na południu od Indonezji – Cieśnina Singapurska. Choć mieszkańcy mówią, że ich miasto leży blisko słońca, to w tamtejszym krajobrazie dominują równiny, a najwyższa góra – Bukit Timah – ma zaledwie 163 m n.p.m.

Panuje tu klimat równikowy i jest bardzo wilgotno. Choć generalnie pogoda jest bardzo ładna, to w każdej chwili może się zmienić, dlatego zawsze należy mieć przy sobie parasol lub pelerynę przeciwdeszczową. Singapurczycy zresztą bez parasola nie wychodzą z domu, zwłaszcza w porze wzmożonych opadów, czyli od listopada do stycznia.

W Singapurze, jak przystało na klimat równikowy, jest bardzo ciepło, również w nocy. Temperatura waha się między 24 a 31° Celsjusza.

„Miasto w ogrodzie”

Do Singapuru przylgnęło już miano „miasto-państwo”, coraz wyraźniej też widać, że określenie „miasto-ogród”, a sylogistycznie rzecz ujmując „państwo-ogród”, również jest terminem wiernie odzwierciedlającym rzeczywistość. Są w nim bowiem liczne ogrody botaniczne, parki miejskie, parki skupione wokół rzek i zbiorników, parki drzew namorzynowych i bagien, rezerваты przyrody, rzeczne i morskie promenady oraz ścieżki i trakty łączące parki między sobą. Broszury wymieniają 40 miejsc, zaś na stronie internetowej można ich znaleźć znacznie więcej. Systematycznie i konsekwentnie realizowany projekt „Miasto w ogrodzie” (City in a Garden) sprawia, że żyje się tam radośniej, a i oczy, patrząc na zielony kolor, mogą odpocząć od komputera.

Po prawej: w singapurskim zoo można podziwiać urocze różowe flamingi.

Na następnych stronach: fragment dekoracyjnej fasady *gopuram* u wejścia do świątyni Śri Mariamman.

Najważniejsze daty

38 000 lat p.n.e. Ślady bytności człowieka prymitywnego w jaskiniach Niah w Sarawaku (północno-zachodnia część Borneo).

6000–8000 lat p.n.e. Pierwsi autochtoni – *orang asli* – pojawiają się na Andamanach i zajmują północne ziemie Półwyspu Malajskiego.

VII–XIV w. Utworzenie i rozwój Królestwa Śriwidżaja (Srivijaya) ze stolicą w Palembang na Sumatrze.

Koniec XIV w. Założenie miasta portowego Malakka (j. malajski – Melaka), prężnie rozwijającego się centrum handlu pomiędzy Chinami i Azją.

1511 Portugalczyk Afonso de Albuquerque, żeglarz i odkrywca, opanowuje Malakkę, która przechodzi we władanie Europejczyków.

XVI w. Relacje portugalskie i holenderskie odnotowują istnienie ważnego ośrodka handlowego – Singapuru.

1603 Portugalsko-holenderska bitwa morska w Cieśninie Singapurskiej o wpływy na wodach Azji Południowo-Wschodniej. Zwycięstwo Portugalii.

1613 Spalenie Singapuru w wyniku walk portugalsko-jawajskich.

1785 Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska obejmuje w dzierżawę ziemie wyspy Penang, w zamian za co obiecuje chronić sułtana Kedah przed Syjmem (współczesna Tajlandia).

1811 Osada Singapur zostaje włączona do stanu Johor.

6 II 1819 Thomas Stamford Raffles nakłania Brytyjską Kompanię Wschodnioindyjską do założenia portu w Singapurze. Swoje stanowisko tłumaczy koniecznością ograniczenia wpływów holenderskich w tym regionie.

1824 Sir Raffles przekonuje sułtana Johor i księcia Temenggong do zrzeczenia się Singapuru na rzecz Brytyjczyków w zamian za roczną opłatę.

1824 Wielka Brytania dochodzi do porozumienia z Holandią, której odstępuje teren na Sumatrze w zamian za Malakkę.

1826 Singapur, Penang i Malakka łączą się w tzw. Kolonie w Cieśninie (Straits Settlements), którymi zarządza gubernator Bengalu.

V 1854 Zamieszki w chińskiej dzielnicy, związane z powstaniem tajpingów (1851–1864). Ginie około 300 osób.

1859–1864 Budowa Fortu Canning.

1867 Kolonie w Cieśninie stają się kolonią brytyjską z ośrodkiem władzy w Singapurze.

1869 Otwarcie Kanału Sueskiego doprowadza do dynamizacji handlu morskiego. Singapur umacnia swą pozycję jako ważny ośrodek portowy.

1874 Początek wielkiej fali imigracji z Azji Południowo-Wschodniej.

1877 Sprowadzenie drzewa kauczukowego do Singapuru. Niezależnie od Roberta Wiliama Thomsona (1822–1873) irlandzki weterynarz John Boyd Dunlop (1840–1921) wynajduje gumową pneumatyczną oponę do kół jezdnych, w wyniku czego powstają plantacje kuczuku na całym Archipelagu Malajskim.

1885 Ukończenie Fortu Serapong.

28 X 1914 Atak sił niemieckich na Penang.

15–18 II 1915 Bunt rdzennych sił wojskowych w Singapurze.

VI 1920 W odpowiedzi na rosnącą siłę japońskiej armii rząd w Londynie podejmuje uchwałę o stworzeniu bazy morskiej w Singapurze.

1921 W Singapurze rozpoczynają się prace nad budową nabrzeżnych umocnień.

1939 Oddanie do użytku doku Sembawang im. Króla Jerzego VI.

1941 Japończycy atakują „twierdzę Singapur” od strony morza, z powietrza i lądu. 8 grudnia wkraczają na Malaje od strony północnej. Żołnierze generała Yamashity szybko przemieszczają się z Kota Bharu w głąb półwyspu.

1942 Siły aliantów zaczynają się wycofywać. Gen. Yamashito przeprowadza plan błyskawicznego zajęcia Singapuru.

31 I–15 II 1942 Bitwa o Singapur.

15 II 1942 Brytyjczycy podpisują kapitulację. Singapur zostaje przemianowany na Syonanto. Na wyspie dochodzi do masakry tysięcy Chińczyków.

15 VIII 1945 Cesarz Japonii ogłasza kapitulację. We wrześniu Brytyjczycy wracają do Singapuru.

12 IX 1945 Gen. Itagaki składa na ręce wiceadmirała Louisa Mountbattena, Naczelnego Dowódcy Sił Sprzymierzonych w Południowo-Wschodniej Azji, oficjalną kapitulację japońskich oddziałów. Koniec II wojny światowej w Azji.

1 IV 1946 Rozwiązanie Kolonii w Cieśninie. Malakka i Penang wraz z Półwyspem Malajskim tworzą Związek Malajski (Malayan Union), Singapur pozostaje kolonią brytyjską.

1948 Wybory do pierwszego parlamentu w Singapurze. W Malezji i Singapurze pojawiają się ruchy niepodległościowe. Komunistyczna Partia Malajów w czerwcu rozpoczyna 12-letnią wojnę partyzancką. Ogłoszenie stanu wyjątkowego.

1954 Młody, wykształcony w Cambridge prawnik Lee Kuan Yew zakłada Partię Akcji Ludowej (PAP), która dąży do osiągnięcia przez Singapur pełnej suwerenności.

IV 1955 W wyborach generalnych do zgromadzenia ustawodawczego wygrywa Front Pracy, a jej lider David Marshall zostaje pierwszym Szefem Ministrów wyspy. PAP zajmuje 3 miejsce.

31 VIII 1957 Federacja Malajska uniezależnia się od Wielkiej Brytanii.

V 1959 W wyborach do Zgromadzenia partia PAP zdobywa wszystkie głosy, Lee Kuan Yew zostaje pierwszym premierem. Singapur ma własny rząd.

6 VI 1959 Singapur uzyskuje autonomię.

31 VIII 1963 Singapur całkowicie uniezależnia się od Wielkiej Brytanii.

16 IX 1963 Utworzenie nowego państwa Malezji (włącznie z Singapurem) pod przewodnictwem premiera Tunku Abdula Rahmana.

9 VIII 1965 Singapur występuje z federacji, stając się suwerennym państwem.

1981 W wyborach uzupełniających nieoczekiwanie wygrywa opozycyjna Partia Pracy.

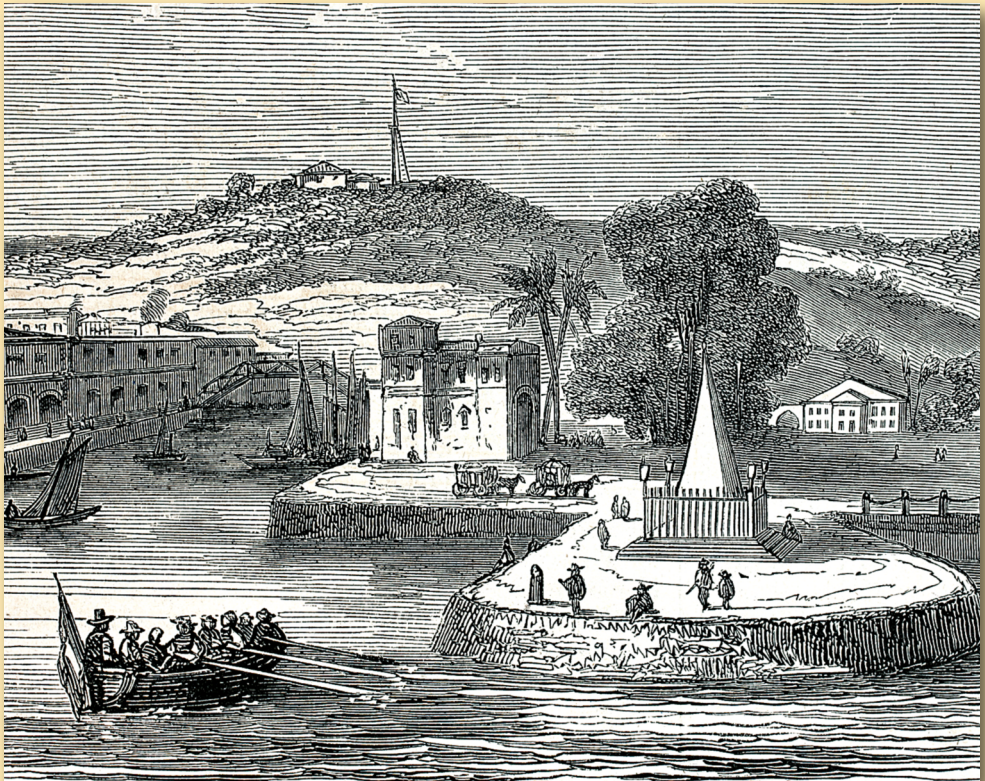
1990 Lee Kuan Yew ustępuje ze stanowiska premiera (po 31 latach rządów). Zastępuje go Goh Chok Tong.

2003 Wybuch epidemii SARS (zespół ostrej ciężkiej niewydolności oddechowej).

2004 Lee Hsien Loong, najstarszy syn Lee Kuan Yew, zostaje premierem Singapur.

2008 Inauguracja Grand Prix Singapur zaliczanego do Mistrzostw Świata Formuły 1.

1 IX 2011 Prezydentem zostaje Tony Tan Keng Yam. Urząd premiera pełni w dalszym ciągu Lee Hsien Loong.

Widok Singapuru według starej ryciny.

Początki Singapuru

Wprawdzie wyspa Tumasik nie pojawiła się na powierzchni globu dopiero w XIX w., z chwilą przybycia na nią Brytyjczyków, jednak jej dzieje do tego okresu wciąż okrywa gęsta mgła niejasności.

U ujścia rzeki Singapur leżał niegdyś głaz, który z czasem zaczęto nazywać Kamieniem Singapuru. Gładki, przypominający kwadrat, wznosił się na wysokość 10 stóp (3,04 m). Mawiano, że uformowało go uderzenie pioruna. Był pokryty starożytnym, niezrozumiałym pismem i chociaż wielu mędrców próbowało odczytać wyryte na nim runy, ich wysiłki nie przynosiły rezultatów. Głaz został rozsadzony przez Brytyjczyków w 1843 r., podczas prac przy poszerzaniu ujścia rzeki. Ta część odłamków, których nie wykorzystano jako żwir przy budowie drogi, została wywieziona z Singapuru i tylko jeden jedyny fragment wrócił doń, by znaleźć miejsce w Muzeum Rafflesa (dziś Muzeum Narodowe Singapuru). Wiercono, że inne części odnaleźć można w archiwach Kalkuty, ale próba odszukania ich, która miała miejsce w latach 90. minionego wieku, nie przyniosła oczekiwanych efektów. Obecnie jedyny ocalały fragment antycznego głazu jest pierwszym artefaktem, który zwiedzający spotykają w Muzeum Narodowym.

Historycy zajmujący się przeszłością miasta-wyspy twierdzą, że nie można lepiej oddać problemów wiążących się z opisaniem jego losów. Dokładna przeszłość Singapuru ginie w mrokach historii obejmującej m.in. dzieje handlu, migracji, kolonializmu i wojen, a także w wielości języków, dialektów i tajemnic kultur. Duch kamienia Singapuru unosi się nad wszelkimi próbami poznania prawdy i niechętnie ujawnia swoje tajemnice.

Przed pojawieniem się Brytyjczyków

Pierwsze wiadomości na temat ziem położonych w cieśninie Malakka i Singapuru podają źródła chińskie. Według nich w drugiej połowie VII w. powstało tam królestwo Śriwidżaja (Srivijaya) ze stolicą w Palembang, mieście na południu Sumatry. Na przestrzeni przeszło 300 lat to malaj-

skie państewko dyktowało warunki handlowe między Chinami i subkontynentem indyjskim.

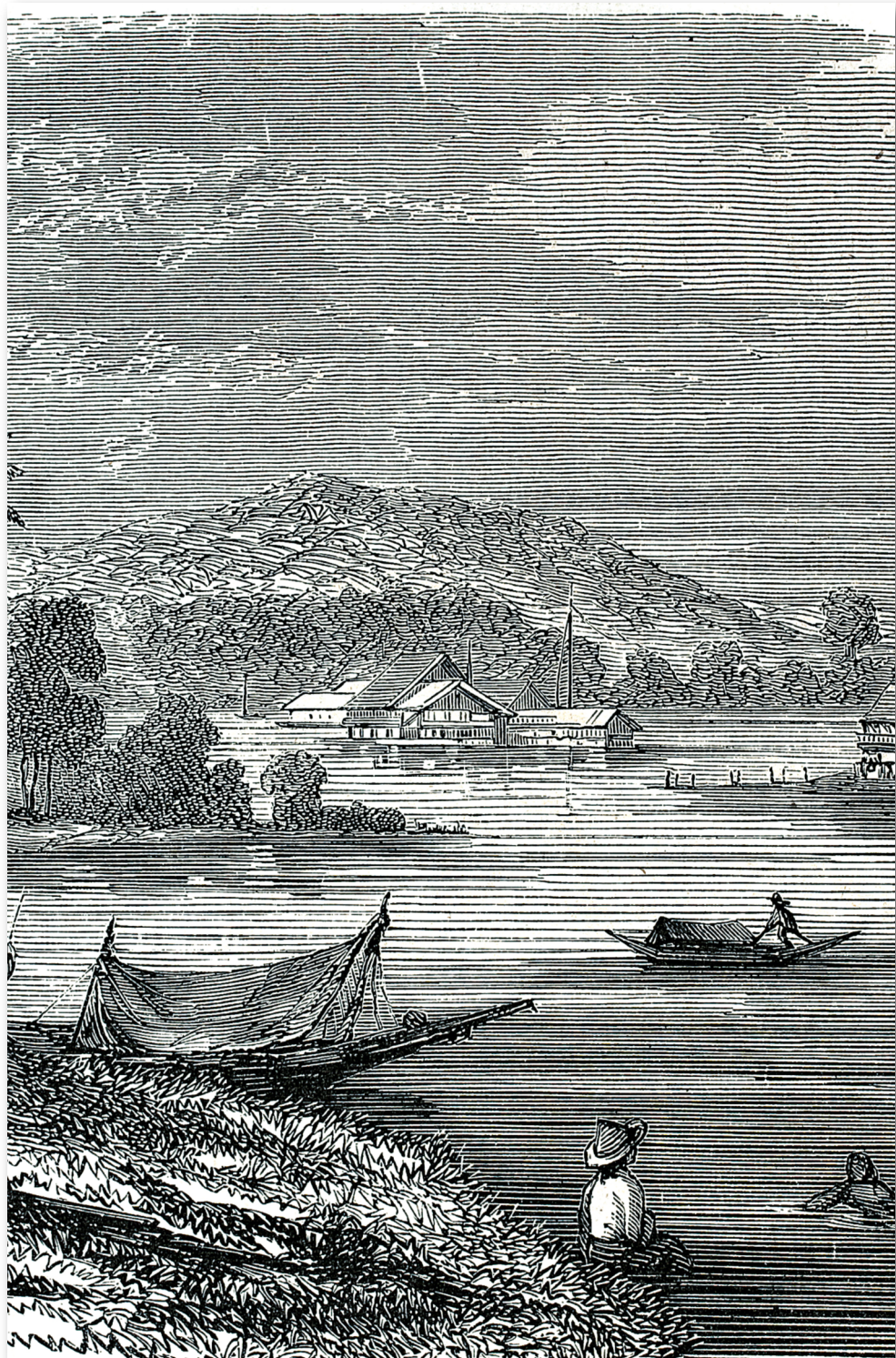
Liczba ludności wciąż rosła i ziemi nie wystarczało dla wszystkich, co doprowadziło do uformowania się odrębnej grupy społecznej – „nomadów morza”, jak ich nazywa Krzysztof Kubiak w opracowaniu *Singapur. Twierdza, której nie było*. W poszukiwaniu pożywienia oraz rynków zbytu ludzie ci przemieszczali się flotylami, docierając na wciąż nowe ziemie. Z czasem zostali nazwani *orang laut*, czyli „ludźmi morza”.

Po epoce świetności przypadającej na XII w., w wyniku prężniejszego rozwoju okolicznych państewek, Śriwidżaja zaczęło usuwać się w cień, a podległe mu do tej pory obszary wyemancypowały się. Wówczas na ziemiach okalających cieśninę Malakka pojawili się uciekający przed ekspansją Mongołów pierwsi emigranci z Chin, którzy późniejsze Miasto Lwa zaczęli nazywać *Tumasik* (*Temasik*, *Temasek*, *Tamasak*), co prawdopodobnie w języku starojawajskim znaczyło po prostu „otoczona wodą ziemia”. Chińczycy, wiążąc się z malajskimi kobietami, dali początek grupie etnicznej zwanej do dziś Peranakan.

Około XIII w. szlaki handlowe przesunęły się w stronę wyspy, co pociągnęło za sobą powstanie pierwszych stałych osad oraz wzrost liczby ludności. Chociaż nieopodal zaczął rozwijać się nowy ośrodek – Malakka, przyciągając statki kupieckie, wody otaczające Tumasik nie opustoszały. Znaleźli tam schronienie piraci. Wyspa nie została jednak całkowicie wyjęta spod prawa. Lokalni przywódcy utrzymywali przyjazne stosunki zarówno z piratami, jak i z lądowymi potęgami – płacono trybut Syjamowi oraz przyjęto zwierzchność sułtanatu w Malakce.

Na poprzednich stronach: wnętrze hotelu Marina Bay Sands.

Po prawej: rycina z połowy XIX w. przedstawiająca malajskie domy.

Kamień Singapuru.

Miasto Lwa w pierwszych źródłach pisanych

Pierwsze wiarygodne źródło odnoszące się do Singapuru pochodzi z XIV-wiecznego tekstu chińskiego, w którym przyczółek dzisiejszego miasta-państwa został wspomniany jako *Longyamen* – „brama smoczego zęba”. Bardzo możliwe, że ów „smoczy ząb” był odsłoniętą skałą,

która kiedyś sterczała ponad powierzchnią wody naprzeciwko obecnego Fortu Siloso na wyspie Sentosa.

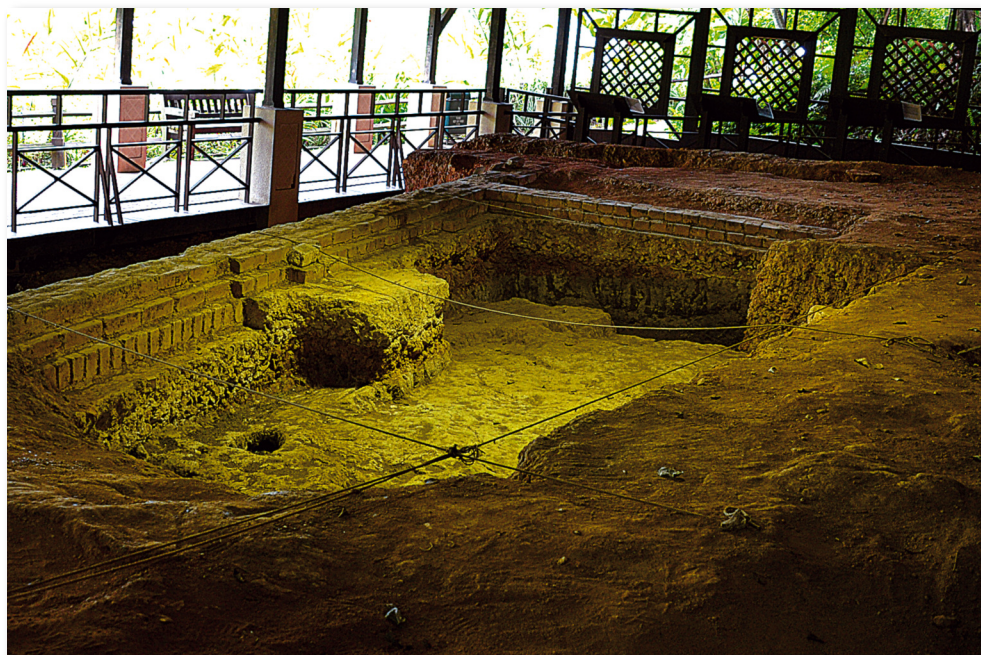
Od połowy XIV w. źródła pisane zaczynają odnosić się nie tylko do Longyamen, ale do całej wyspy Tumasik. Kiedy w latach 30. XIV w. odwiedził to miejsce chiński podróżnik Wang Dayuan (ok. 1311–1350), wyspa była traktowa-

Kamień Singapuru

Napisy na fragmencie piaskowca, który do 1843 r. był częścią monolitu wznoszącego się nad ujściem rzeki Singapur w miejscu, gdzie obecnie stoi budynek hotelu Fullerton, są datowane na okres X–XIV w. Naukowcy nie są zgodni również co do języka, w jakim umieszczono na nim napis. Przypuszcza się, że może to być starojawajski albo sanskryt, jakkolwiek brano pod uwagę również arabski i pali – najstarszy język średnioindoaryjski, po dzień dzisiejszy używany przez buddystów jako język liturgiczny. Inskrypcja na głazie zajmowała powierzchnię 2,1 m szerokości i 1,5 m wysokości, przy czym kamień był w pewien sposób podzielony na pół. Jakkolwiek trudno to sobie dziś

dokładnie wyobrazić, jego dwie części miały układać się naprzeciwko siebie pod kątem 40°, a „odległość między nimi nie wynosiła więcej jak 2,5 stopy” – jak donosi relacja z 1822 r. autorstwa Johna Crawfurda (1783–1868), który w latach 1823–1826 pełnił funkcję drugiego brytyjskiego rezydenta Singapuru.

Po wysadzeniu głazu James Low, pomocnik rezydenta Singapuru, zdołał ocalić trzy fragmenty, które później wysłano do Kalkuty (obecnie Kolkata). Jeszcze inny rudymet został później odnaleziony w singapurskim Ministerstwie Finansów, gdzie służył jako... siedzisko dla strażników. Z Kalkuty w 1918 lub 1919 r. wrócił do Singapuru tylko jeden odłamek.

Wykopalska na Bukit Larangan (Fort Canning Hill).

na przez chińskich kapitanów jako punkt orientacyjny w nawigacji. Z tego samego dziesięciolecia pochodzą źródła wietnamskie, które wspominają pojawienie się na rodzimym dworze posłów z Tumasik i zaznaczają, że wietnamski książę mógł posługiwać się językiem przybyłych ambasadorów.

Mniej przychylne są zapiski jawajskie. Władcy hinduistyczno-buddyjskiego imperium Majapahit (Majapahit, XIII–XVI w.) byli zdania, że Tumasik musi zostać podbite i zniewolone. Jawajski poemat dworski *Desawarnana* z 1365 r. zdaje się potwierdzać realizację owego zamysłu i przedstawia wyspę Tumasik jako wasalne państwo.

W XV w. przyszłe Miasto Lwa występuje na chińskich mapach oraz w relacjach chińskiego admirała Zheng He (1371–1433), którego rozległe podróże do wielu miejsc w Azji i Afryce w dużym stopniu przyczyniły się do rozwoju handlu i wiedzy nawigacyjnej.

Nazwa *Singapur* po raz pierwszy pojawia się na 30 lat przed przybyciem Krzysztofa Kolumba do Ameryki, w arabskim rękopisie z 1462 r. Przeczytać tam można legendarną historię wiążącą

powstanie nazwy z Paramdżcurem, utożsamianym z księciem Parameswarą (1344–1414), który około roku 1400 założył sułtanat w Malakce.

Powstała co najmniej 60 lat później kronika malajska *Sedžarah Melaju* (*Sejarah Melayu*) podaje inną wersję. Według niej w XIII w. (XIV?) sumatrzański książę z Palembang, Sang Nila Utama, znany także jako Sri Tri Buana, wyruszył się na polowanie. W pogodni za zwierzyną dotarł w pobliże wysokiej skały, na którą postanowił się wspiąć. Z jej wierzchołka ujrzał przeciwnieległy brzeg z piaskiem białym jak kwiaty bawełny. Usłyszawszy od jednego ze swych ministrów, że jest to rozległa wyspa Tumasik, postanowił niezwłocznie tam się udać. Tymczasem na morzu rozpętała się straszliwa burza i statek zaczął nabierać wody. Załoga nie nadążała z jej wylewaniem, więc aby utrzymać okręt na powierzchni, zaczęto pozbywać się ekwipunku. Marynarzom

Singhapura

W języku malajskim *singa* znaczy „lew” (w sanskrycie – *sinha*), *pura* – „miasto”.

Keramat, w którym wedle malajskiej tradycji spoczywają prochy panującego w XIV w. w Singapurze Iskandara Szacha.

udało się wpłynąć do zatoki, jednak wzburzone wody wciąż gromadziły się wewnątrz statku, na którym nie pozostało już nic oprócz królewskiego diadem. Książę rozkazał wyrzucić także kosztowną koronę i wówczas wody uciszyły się. Przybywszy do brzegu, Sang Nila Utama udał

Miasto Lwa

Do 1300 r. w Azji powstało wiele miejscowości o takim mianie. Lew był symbolem ściśle związanym z buddyzmem, zatem osady poświęcone temu szlachetnemu zwierzęciu znaleźć można było w Wietnamie, na południu Syjamu, we wschodniej części Jawy, a także w Indiach. Faktem jest, że spośród licznych osad azjatyckich powstałych w tym czasie nazwa przylgnęła i przetrwała do dziś właśnie w przypadku Singapuru.

Wśród polskich miejscowości znajdziemy np. Lwówek i Lwówek Śląski. Nieopodal na Ukrainie – Lwów. Leeuwarden i Lejdę w Holandii, León w Hiszpanii i Meksyku, z kolei we Francji Lyon. Obecnie w Indonezji są również miasta Singaparna i Singaraja, zaś na Sri Lance – Sigiriya. Państwo, którego nazwa zawiera „lwa”, to Sierra Leone.

się na równinę rozpościerającą się u ujścia rzeki Tumasik. Tam zobaczył przepiękne zwierzę o czerwonym ciele, czarnej głowie i białym brzuchu, „rozmiarem trochę większe od kozła”, które poruszało się zwinnie i z wielką prędkością. Jego główny doradca rzekł, iż starożytni nazywali podobne stworzenia lwami. Książę, który już wcześniej rozmyślał o potrzebie znalezienia nowych ziem, postanowił zostać na wyspie, „która może poszczycić się tak dzikimi i potężnymi zwierzętami”. Pierwszy władca Tumasik nazwał ją *Singhapura*, co znaczy „miasto lwa”, choć na tej szerokości geograficznej w naturalnych warunkach te dostojne drapieżniki nigdy nie występowały.

Commentarios do Grande Afonso de Albuquerque (1557) powyższą legendę wiąże z postacią pojawiającą się w arabskim rękopisie – malajskim księciem Sam Aga Paramdżurem (Paramjcur, Parimicura, w sanskrycie Parameswara; na skutek islamizacji malajskiego świata zwany również Iskandar Szach). Zapiski Portugalczyka prezentują historię Paramdżura, który zbuntował się przeciwko swemu sumatrzańskiemu monarsze i uciekł na Tumasik. Miejsce wy władca przyjął go z wielką życzliwością, ale buntownik nie bawił się w sentymenty. Gospodarza podstępnie zabił i objął panowanie na wyspie. Po kilku latach krewny zamordowanego, syjamski dygnitarz, udał się na Tumasik, by pomścić śmierć brata. Parameswara uciekł przed odwetem na Półwysp Malajski i tam założył Malakę.

Uczestnicy ekspedycji portugalskiej wspominali Singapur w relacji z 1515 r. w związku z rzadkim gatunkiem drzew, które przyciągały chińskich kupców, zaś pośmiertnie opublikowane (1557) listy Afonsa de Albuquerque (1453–1515) przedstawiają osadę jako ważne miasto handlowe.

Portugalczykom zawdzięczamy również mapy przedstawiające Singapur na początku XVII w. Pokazują one, że było to wówczas miasto znacznych rozmiarów, które dzięki wygodnemu portowi doskonale się rozwijało.

Relacje holenderskie także potwierdzają status świetnie prosperującego ośrodka handlowego. Wspominają one zamożne miasto położone u ujścia niewielkiej rzeki. Z chwilą pojawienia się na wodach azjatyckich niderlandzkiej ban-

Replika portugalskiej karakki „Flor de la Mar” (Muzeum Morskie w Malakce).

dery, Portugalczycy zostali zmuszeni do obrony sfery swoich wpływów. W 1603 r. załogi statków holenderskich i portugalskich stoczyły bitwę

w Cieśninie Singapurskiej, z której obronną ręką wyszli poddani Filipa III Habsburga i układ sił na tych terenach nie uległ zmianie.

Portugalczycy na azjatyckich wodach i „Flor de la Mar”

Żeglarze w służbie portugalskich monarchów nie szczędzili zdrowia i wysiłku, by zdobywać coraz to nowe lądy i morza. Walka o wpływy przebiegała na różnych poziomach, od dyplomacji po walkę wręcz. Jednym z wybitnych odkrywców (ale też, jak donoszą źródła, brutalnych oprawców) działających pod portugalską banderą był Afonso de Albuquerque.

Ten portugalski żeglarz i odkrywca urodził się w 1453 r., a zginął na morzu niedaleko Goa w 1515 r. W roku 1503 założył pierwszą osadę europejską na Przylądku Dobrej Nadziei, a 6 lat później został wicekrólem portugalskich Indii. Rok po objęciu urzędu zdobył Goa i w 1511 r. stanął na czele wyprawy przeciwko sultanowi Malakki, w rewanżu za mający miejsce 3 lata wcześniej napad na portugalską flotyllę. W obliczu miażdżącej przewagi artylerii napastnika poddani sultana wzięli przykład ze swego władcy i salwowali się ucieczką, a zdobywcy zagarnęli prawdziwie królewskie tupy. W drodze powrotnej do Indii fortuna ich jednak

opuściła. Burza, która rozpętała się u wybrzeży Sumatry, zatopiła dwa okręty. Jednym z nich była obładowana zdobyczą z Malakki karakka „Flor de la Mar” („Kwiat morza”).

Dziś szacuje się, że ładunek karakki wart był miliard dolarów, przyjmując obecny ich kurs. Oczywiście dane współczesnych łowców skarbów mogą być zawyżone, tym nie mniej portugalski „Flor de la Mar” z powodzeniem zaliczyć można do arcykosztownych wraków świata.

Stosunkowo niedawno w środowiskach poszukiwaczy skarbów pojawiła się informacja, jakoby około 20 lat temu zlokalizowano statek. Zatopiona karakka miała stać się zarzewiem sporu pomiędzy Indonezją, Malezją i Portugalią, jako że każde z powyższych państw uzurpowało sobie do niej prawa. Podobno doszło nawet do tajnej umowy pomiędzy Malezją i Indonezją co do ekspedycji wydobywczej, ale oficjalnie nic podobnego nie miało na razie miejsca.

XIX-wieczna akwarela przedstawiająca Singapur (zbiory Muzeum Narodowego w Singapurze).

Biała plama w historii Singapuru

Zgodnie z informacjami zawartymi we wspomnianej *Desawarnanie*, na początku XVII w. Singapur uznawał zwierzchność jawajskich władców. Portugalczycy pragnący podporządkować sobie jak największe terytorium, postanowili uderzyć na jawajskie sułtanaty. Celem stało się Miasto Lwa. W wyniku walk stoczonych w 1613 r. miasto zostało doszczętnie spalone. Tym samym pomysły jego rozwój został przerwany, a że zwyczajcy z Europy nie uznali za stosowne wskrzeszać osady i utrzymywać tam stałej placówki, życie w Singapurze zamarło na kilkadziesiąt lat.

XVIII stulecie

Jeszcze w XVII w. na malajskich wodach coraz wyraźniej zaczęli zaznaczać swą obecność Holendrzy, a morskie szlaki handlowe zaroili się od kupców i żeglarzy z południa Celebes (Sulawesi). Singapur wciąż zdawał się być miastem uśpionym i do tego stopnia pozbawionym większego znaczenia, że w 1703 r. sułtan Johor Abdul Jalil IV z dynastii Bendahara (panował w latach 1699–1720) nosił się z zamiarem sprezen-

towania wyspy zaprzyjaźnionemu brytyjskiemu oficerowi. Kapitan Alexander Hamilton, bo o nim mowa, pozostając w służbie Kompanii Wschodnioindyjskiej, żeglował w tym czasie do Chin. Miał to być prezent prywatny i jakkolwiek kapitanowi wielce on pochlebiał, to jednak odmówił przyjęcia go, twierdząc, że nie posiada kapitału potrzebnego do utrzymania osady. Poddał jednak pomysł, aby wyspę przekazać Brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej. Zainteresowani wyłącznie handlem kupcy brytyjscy nie byli w stanie właściwie ocenić korzyści płynących z władzy nad obszarami lądowymi i w sposób kurtuazyjny ofertę odrzucili. Minęło kolejnych 100 lat, zanim zaistniały czynniki polityczne, ekonomiczne i ambicjonalne, i powrócono do idei stworzenia brytyjskiego przyczółka na morzach Południowo-Wschodniej Azji. Siły Albionu postanowiły zapuścić swoje korzenie na ziemi oddalonej od macierzy o 8 tys. mil morskich.

Po prawej: statek Holenderskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej.

Indeks

A

Abdul Gaffoor, meczet 157
Akademia Sztuk Pięknych Nanyang 150
Al-Abrar, meczet 135
Arab Quarter 148
Archiwum Narodowe 123
ArtScience Museum 130
Azurra Beach Club 209

B

Baba House 141
Battle Box Museum 127
Battle Box, Muzeum 219
Beach Road 164
Brama Nadziei 150
Bras Basah Road 148
Buffalo 155
Bugis Junction 154
Bugis Street 153
Bugis Village 153
Bukit Batok 180
Bukit Batok 214
Bukit Chandu 216
Bukit Timah 178
Bukit Timah 216
Bukit Timah, rezerwat 176

C

Cable Car 200
Cavenagh, most 119
Cenotaph 218
Centrum Dziedzictwa Chinatown 144
Centrum Dziedzictwa Malajskiego 163
Changi, Muzeum 191
Changi, wiezienie 219
Changi, wioska 192
Chettiar 129
CHIJMES 150
Chinatown Complex 143
Chinese Weekly Entertainment Club 138
Chińska Izba Handlowa 122
Clarke Quay 128
College Sztuki Lasalle 150

D

Dairy Farm Nature Park 179
Dempsey Hill 175

E

Eu Yan Sang Medical Hall 138

F

Filharmonia i Teatr im. Królowej Wiktorii 117
Fort Canning Centre 127
Fort Canning Park 219
Fragile Forest 184
Fuk Tak Chi 136
Fuk Tak Chi Street 136
Fullerton, hotel 119

G

Galeria Ptasiego Gniazda 139
Geylang 188
GMAX 128
Golden Mile Complex 164
Goodwood Hotel Park 173

H

Hajjah Fatimah 164
HarbourFront 200
Haw Par Villa 196
Hong Lim 137
Hort Park 199
Hua Song 198

J

Jalan Ahmad Ibrahim 459 201
Jamae, meczet 140
Jewel Box 200
Johor 220
Joo Chiat Complex 190
Jurong 200
Jurong Bird Park 196

K

Kampong Glam 160
Kampong Kapor Methodist Church 157
Kandahar Street 218
Katedra Dobrego Pasterza 150
Katedra św. Andrzeja 120
Katong 188
Kent Ridge Park 216
Kerbau 155

MIASTA MARZEŃ

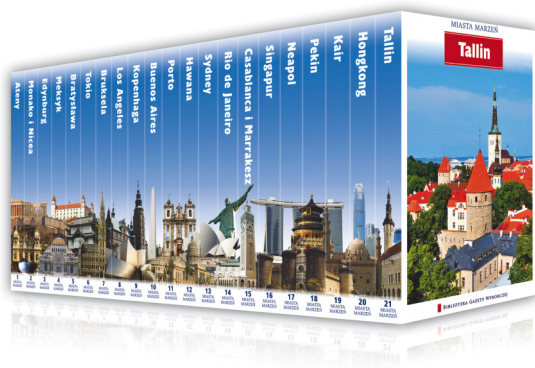
Singapur

Miasta Marzeń: 21 wyjątkowych zakątków świata • Dzieje, zabytki, ludzie
• Legendy, tradycje, osobliwości • Lokalne specjały, sprawdzone trasy,
praktyczne rady • 21 niezwykłych podróży z pewnym przewodnikiem.

W serii między innymi:

**Neapol, Pekin, Kair,
Hongkong, Tallin**

Patroni medialni:

gazeta
WYBORCZA.PL

Gazeta.pl

metro

złote przeboje

ISBN 978-83-61809-73-9

9 788361 809739

Cena książki 29,99 zł (w tym 5% VAT)

INDEKS 273619

Kolekcję lub brakujące tomy można zamówić na www.kulturalnysklep.pl lub pod numerem telefonu 801 130 000

Niedostępne w wersji demonstracyjnej.

Zapraszamy do zakupu

pełnej wersji książki

w serwisie

